

59. Üstad Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri

Ailesi Hakkında

Said Nursî, 1878 yılında Bitlis'in Nurs Köyü'nde dünyaya gelir. Nurs, küçük ve şehir merkezine uzak bir köydür. Ancak burada eskiden beri canlı bir ilim geleneği vardır. Aileler, çocuklarının medresede eğitim almalarına önem verirler. Said'in ailesi de ilme önem veren ve İslâmî hassasiyetleri kuvvetli olan insanlardır. Onların hassasiyetleri, etraftaki köylerde dahi meşhur olmuştur.

Said'in ilk hocası, onun meziyetlerine (güzel özelliklerine) hayran olur. Bu çocuğu yetiştiren aileyi tanımak için diğer talebelerini de yanına alarak Nurs'a gelir. Said'in evine varırlar. Bir süre sonra Said'in babası tarladan döner; ancak ineklerinin ağzı bir örtüyle kapatılmıştır. Bunun üzerine Said'in hocası:

— Bu hayvanların ağzını neden bu şekilde bağladınız, diye sorar.

Babası Mirza Efendi şu cevabı verir:

— Efendim, bizim tarla biraz uzaktır. Yolda gidip gelirken birçok kimsenin tarlasından geçiyorum. Eğer bu hayvanların ağzı bağlı olmazsa, yabancıların ürünlerinden yeme ihtimalleri var. Ekmeğimize haram lokma karışmaması için böyle yapıyorum.

Said'in babasının doğruluğuna ve hassasiyetine hayran kalan hoca, Said'i yetiştiren annesine, çocuğuna bu kadar güzel bir terbiyeyi nasıl verdiğini sorar. Annesi Nuriye Hanım şu cevabı verir:

— Ben Said'e hamile kalınca abdestsiz yere basmadım. Said dünyaya gelince de bir gün olsun onu abdestsiz emzirmedim. Teheccüt namazımı da (özel durumlar hariç) hiç kaçırmadım.

Ağrı'daki Medrese Eğitimi

Said, Ağrı'ya gider ve oradaki bir medresede tahsiline devam eder. Bu medresede de zekâsının parlaklığı ve hafızasının gücüyle herkesin önüne geçer; kendinden büyük talebelerin bir yılda gördüğü dersi bir iki ayda bitirerek büyük takdir

toplar. Harika zekâsıyla, en zor kitaplardan 200 sayfayı bir gün içinde okuyup eksiksiz şekilde anlatabiliyordu.

Genç Said, sadece ilimle meşgul olmakla kalmaz; manevî yaşantısına da büyük önem verir. Yedikleri konusunda çok hassastır. Fazla yemek yemenin, zihnini yavaşlatıp onu ilim öğrenmekten alıkoyacağından endişe eder ve bu nedenle çok az yemek yer. Diğer insanların yıllar boyunca ancak kat edebildiği ilmî mesafeyi kısa zamanda katederek “Molla” unvanını alır.

Bediüzzaman Unvanını Alması

Ağrı'da üç ay ilim tahsil ettikten sonra, önce Bitlis'e, ardından Şirvan'a geçer. Bir süre Şirvan'da kalıp buradaki âlimlerle görüştüktan sonra Siirt'e gider. Burada Molla Fethullah'ın medresesine devam eder. Molla Fethullah, genç yaşına rağmen Molla Said'in bu kadar çok kitap okumasına şaşırır ve onun hafızasının gücünü ölçmek için küçük bir imtihan yapar. Bir kitap açarak rastgele bir sayfasını okur ve:

– Okuduğum bu sayfayı şimdi sen ezbere oku bakayım, der.

Molla Said, hatasız bir şekilde sayfayı ezberden okuyunca Molla Fethullah, onun hafızasının kuvvetine hayran olur. Hem bu yaşta bu kadar çok ilim öğrenmiş olmasından hem de ahlâkının güzelliğinden dolayı şaşkınlığını ve hayranlığını dile getirerek ona, “zamanın en güzeli, en harikası” manalarına gelen Bediüzzaman unvanını verir. Bu, hayatı boyunca Molla Said'in unvanı olur ve onu herkes Bediüzzaman Said Nursi olarak çağırmaya başlar.

Jandarma Nezaretinde Sürgün

Bediüzzaman, Mardin'de siyasi gerekçelerle tutuklanır ve hem elleri hem ayakları zincirlenir. At sırtında Bitlis'e sürgüne götürülmektedir. Bediüzzaman, el ve ayakları zincirli bir şekilde iki jandarma nezaretinde götürülürken Ahmedî

Köyü yakınlarında namaz vakti girer. Bediüzzaman, jandarmalardan:

– Namazımı kılmam için zincirleri çözer misiniz, diye ricada bulunur.

Ancak jandarmalar, kaçacağı korkusuyla zincirleri çözmezler. Jandarmalar kabul etmeyince Bediüzzaman “Bismillah” der ve kelepçeleri açarak önlerine atar. Bunun üzerine askerlerin şaşkın bakışları arasında zincirleri çıkartarak attan iner. Yakındaki dereden abdest alır ve namazını kılar. Ondaki olağanüstü hâllerin farkına varan jandarmalar:

– Biz, şimdiye kadar muhafızlarıydık. Bundan sonra hizmetçileriniziz, derler.

Jandarmaların bu teklifine Bediüzzaman, onların vazifelerini yapmaları gerektiği yönünde cevap verir.

I. Dünya Savaşı

1914 yılında I. Dünya Savaşı’nın başlaması ve Osmanlı Devleti’nin bu savaşa girmesiyle Bediüzzaman için cephe günleri başlar. Çatışmaların en çetinlerinden biri Bitlis’te gerçekleşir. Bediüzzaman, askeriyle birlikte Bitlis’in korunmasında görev alır. Bu esnada Muş’un işgal edilmek üzere olduğu ve oradaki askerlerin otuz kadar top kurtardığı haberi Bitlis’e gelir. Vali, bu otuz topun Bitlis’e getirilmesiyle şehrin bir süre daha savunulabileceğini belirtir. Bu topları getirmek zor ama çok önemli bir görevdir. Bediüzzaman, bu tehlikeli göreve talip olarak:

– Öyleyse ben ya ölürüm ya da o topları getiririm, der.

Üç yüz talebesiyle yola çıkan Bediüzzaman, yolda Ruslarla çatışmaya girer. Çok kanlı çatışmalar gerçekleşir. Çatışmalar, bir haftadan fazla sürer. Yanındaki talebeleri henüz 16 – 17 yaşlarında olmalarına rağmen Bediüzzaman, korkusuzca düşmana saldırır. Yanında savaşanlardan biri, onun bu korkusuz tavrını görünce:

– Bu mermiler, sana neden tesir etmiyor, diye sorar.

Bunun üzerine Bediüzzaman:

– Allah insanı muhafaza ederse, top mermisi de insanı öldürmez, cevabını verir.

Uzun süren çatışmalarda otuz üç saat soğuk havada suyun içinde saklanmak zorunda kalırlar. Bir olayda Bediüzzaman’ın ayağı kırılır ve sonunda Ruslara, birkaç talebesiyle birlikte esir düşer. Ruslar, kırık ayağına dokunduğunda hiçbir acıma hissi göstermez. Rus komutanlara karşı korkusuzca ve âdeta onların komutanıymış gibi davranır. Bu tavırları, bir esir olmasına rağmen, Rusların Bediüzzaman’a büyük saygı duymasına vesile olur.

Fen ilimlerine Hakimiyeti

İki senelik Bitlis döneminden sonra Bediüzzaman, Vanlı Hasan Paşa’nın daveti üzerine 1896 yılında Van’a gider. Van, onun hayatında önemli bir yer tutar. Kısa bir süre sonra, şehre Tahir Paşa adında devlet yönetiminde tecrübeli ve ilme önem veren bir vali atanır. Tahir Paşa’nın ısrarı üzerine Bediüzzaman onun konağında kalmaya başlar. Tahir Paşa’nın hem dinî ilimlerle hem de fen ilimleriyle ilgili kitapların bulunduğu çok geniş bir kütüphanesi vardır. Bediüzzaman, bu kütüphanede bulunan bütün kitapları inceler, birçoğunu ezberler. Tarih, coğrafya, matematik, jeoloji, fizik, kimya, astronomi, felsefe gibi ilimlerin esaslarını öğrenir ve bu ilimlere uzmanları kadar tamamen vakıf olur.

Bir gün, o zamanki lisede coğrafya dersi veren bir öğretmenle coğrafya ile ilgili bir konuda tartışmaya girer. Tartışma uzayınca, ertesi gün devam etmeye karar verirler. Bediüzzaman, o akşam büyük bir coğrafya kitabını baştan sona ezberleyerek bu konudaki ilmini daha da ilerletir. Ertesi gün tartışmaya devam ettiklerinde, coğrafya öğretmeni mağlubiyetini kabul eder. Bediüzzaman’ın ilmi ve hafızası karşısında ise büyük bir şaşkınlık duyarak, yeryüzünde böylesi bir insanın bulunamayacağını söyler. Bu dönemde fen ilimleriyle o derece uğraşır ki, matematikteki denklemler üzerine bir kitap yazacak kadar ileri noktaya varır.

Üstadın Ahlakı

Bitlis Valisi Ömer Paşa'nın eşi vefat etmiştir. Vali, altı kızıyla beraber büyük bir konakta kalmaktadır. Bediüzzaman da bu konağın bir odasında bütün zamanını ilim öğrenmek için harcamaktadır. Bir gün valinin kızlarından biri, Bediüzzaman'ın odasını temizlemek için içeri girmek ister; ancak Bediüzzaman, büyük bir kızgınlıkla kapıyı kızın yüzüne kapatır. Kız, çok şaşırdığından kardeşlerine bu olaydan bahseder. Olay yayılınca, Bediüzzaman'ı çekemeyen biri hemen valiye giderek:

– Said'i evinizde yalnız bırakıyorsunuz. Kızlarınız gençler ve evli değiller. Hanımınız da yok. Said ise genç bir delikanlıdır. Bunu nasıl uygun görüyorsunuz, diyerek valinin zihninde şüpheler uyandırmaya, Bediüzzaman'ı karalamaya çalışır.

Vali Ömer Paşa, bu sözler üzerine hemen eve gider. Eve girer girmez, kızının çok üzgün olduğunu görür. Kızına neden bu kadar üzgün olduğunu sorunca; kızı, Bediüzzaman'ı babasına şu cümlelerle şikâyet eder:

– Baba! Bu odaya bıraktığınız Said delidir. Bizi azarlıyor, odasına bırakmıyor.

Kızının bu cümleleriyle Bediüzzaman'ın yüksek ahlâkını bir defa daha tasdik eden vali, ondan şüphelendiğinden dolayı büyük bir vicdan azabı duyar. Bediüzzaman, bu dönemle ilgili şunları söylemektedir:

Yirmi yaşlarında iken, Bitlis'te merhum Ömer Paşa'nın evinde, onun ısrarı ve ilme verdiği öneme binaen kaldım. Onun, üçü küçük üçü büyük altı kızı vardı. Ben bu üç büyük kızı, iki sene aynı evde kaldığımız hâlde birbirinden ayırt edemiyordum. Onlara dikkatli bir şekilde hiç bakmadım. Hatta bir âlim yanıma misafir gelmişti. Birkaç gün misafir kaldı. Onları iki günde birbirinden ayırt etti. Bana sordular: “Neden bakmıyorsun?” Ben de “İlmin izzetini (üstünlüğünü, kıymetini) korumak, beni baktırmıyor.” cevabını verdim.